

Nr 126

Utlåtande i anledning av motioner om beräkningsgrunderna för den församlingsprästerliga organisationen.

(2:a avd.)

I de likalydande motionerna I: 104 av herr Svenungsson m. fl. och II: 123 av herr Werner m. fl. har hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om utredning angående beräkningsgrunderna för den församlingsprästerliga organisationen.

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande över motionerna från *kammarkollegiet*. Kollegiet har anfört i huvudsak följande.

Som regel är den prästerliga organisationen så utformad att prästen är anställd i visst pastorat och har sin tjänstgöring förlagd till detta. Beslutanderätten i fråga om pastoratsindelning och tjänsteorganisation i pastorat tillkommer enligt 2 § prästlönekostnadslagen 29.6.1951 Kungl. Maj:t. I större omorganisationsfrågor brukar Kungl. Maj:t dock underställa frågorna riksdagens prövning och inhämta yttrande från kyrkomötet.

Vid 1957 års riksdag fattades beslut (skr 388) om en allmän reform av pastoratsindelningen och den församlingsprästerliga tjänsteorganisationen enligt förslag till normer härför som framlagts i proposition 1957:153. Jämlikt dessa normer skulle prästantalet i ett pastorat stå i viss relation till pastoratets invånarantal, varvid räknades med större folkmängdstal per präst i tätortspastorat. Pastoraten uppdelades på tre olika grupper med olika folkmängdsserier. Den första gruppen bestod av pastorat med mer än 90 % av befolkningen boende i tätort (F-ortspastorat), den andra gruppen av pastorat där mellan 70 och 90 % var bosatta i tätort (E-ortspastorat) och den tredje gruppen av övriga pastorat (landsbygdspastorat). Av nedanstående tablå framgår relationerna mellan folkmängd och tjänsteorganisation för de olika pastoratstyperna.

Pastoratstyp	Antal präster och invånare i pastoratet						
	1 präst		flera präster				
	invånare	2	3	4	5	6	
	lägst	upp till	invånare upp till				
F-ortspastorat	2 000	5 000	10 000	16 000	24 000	32 000	42 000
E-ortspastorat	2 000	3 500	7 000	12 000	18 000	25 000	—
Landsbygdspastorat	2 000	3 000	6 000	9 500	13 500	18 000	—

Enligt sedermera av Kungl. Maj:t i proposition 1958: 67 angivna och av riksdagen (skr 1958: B 121) godkända normer för inordnande av den andliga vården vid sjukhusen i församlingsprästernas tjänsteuppgifter skulle till pastorats invånarantal läggas på visst sätt omräknat vårdplatsantal på sjukhus inom pastoratet. Omräkningen skulle göras så att i F-ortspastorat vårdplatsantalet multiplicerades med siffran tre samt i E-ortspastorat och landsbygdspastorat med siffran två. Beträffande epidemi- och sinnessjukhus samt vårdanstalter för psykiskt efterblivna skulle före omräkningen vårdplatsantalet reduceras med en fjärdedel.

I motionerna hemställas att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning angående beräkningsgrunderna för den församlingsprästerliga organisationen. Såvitt framgår av motiveringen skulle utredningen emellertid endast avse frågan på vad sätt förekomsten inom ett pastorat av mera betydande fritidsbefolkning eller s. k. dagbefolkning, dvs. personer som utan att tillhöra församlingen har sin förvärvsverksamhet förlagd till denna, skall påverka dimensioneringen av den församlingsprästerliga organisationen.

Genom beslut 31.1.1966 har Kungl. Maj:t anbefallt kammarkollegiet att verkställa utredning i fråga om förstärkning av den prästerliga arbetskraften i pastorat med fritidsbebyggelse och turism (säsongpastorat). Sedan vissa uppgifter inhämtats från domkapitlen har kollegiet i en promemoria 17.1.1968 diskuterat tänkbara åtgärder för en lösning av frågan. Promemorian har remitterats till samtliga domkapitel för yttrande. Ännu återstår yttrandena från två domkapitel.

I promemorian framhålles att fastän fritidsbebyggelsen och turismen medfört en mycket betydande säsongmässig folkökning i vissa pastorat detta förhållande inte torde kunna motivera en permanent utökning av den prästerliga tjänsteorganisationen i sådana pastorat; detta skulle nämligen innebära att en och samma befolkningsgrupp skulle få återverka på den ordinarie organisationen i flera pastorat. Härefter anföres:

»Det är givet att en lösning av frågan om anpassning av det kyrkliga arbetet till den nya fritidssituationen är förenad med betydande svårigheter, vilket också klart framgår av yttrandena från domkapitlen i de stift, som inrymmer stora turistcentra. Som ovan antytts är den prästerliga organisationen i regel så utformad att prästerna är anställda i visst pastorat och har sin tjänstgöring förlagd till detta. De i princip 'rörliga' prästerna utgöres huvudsakligen av ett antal stiftsadjunkter (1.3.1967 50 präster, varav 8 var tjänstlediga och 2 avsedda för finskspråkiga personer) samt pastoratsadjunkter (1.3.1967 167 präster, varav 62 åtnjöt tjänstledighet), men dessa är enligt domkapitlens yttranden i allmänhet så hårt engagerade i sina ordinarie arbetsuppgifter att de rimligtvis inte kan utnyttjas för arbetet bland säsongbefolkningen. Härtill kommer att en mängd prästtjänster — inte minst i säsongpastoraten — står vakanta på grund av prästbristen. Av antalet församlingsprästerliga tjänster 1.3.1967, 2 688, var 313 vakanta. De vakanser, som därav belöpte på de 217 säsongpastorat, vilka redovisats i sammanställningen på sid. 2, uppgick till 51. Ytterligare må framhållas att många av prästerna i säsongpastoraten, likaväl som i övriga pastorat, av olika skäl är hänvisade till att förlägga sin egen semester till sommarmånaderna.

Mot den bakgrund, som ovan redovisats, kan det synas vara en hopplös uppgift att utan genomgripande förändringar i gällande organisationssystem i nämnvärt större utsträckning än som nu sker taga prästerlig ar-

betskraft i anspråk för arbetet bland fritidsbefolkningen. Vissa möjligheter torde emellertid finnas att inom det nuvarande systemets ram i någon mån komma till rätta med problemen.»

I första hand bör — enligt promemorian — givetvis tillses att den prästerliga organisationen i säsongpastoraten inte är underbemannad under säsongtid genom vakanser och/eller semestrar. Domkapitlet har här möjlighet att förordna präst från annat pastorat eller pensionerad präst eller ferieleddig prästvigd lärare som tillfällig vikarie på den lediga tjänsten. I åtskilliga säsongpastorat är emellertid en sådan anordning inte tillfyllest utan där erfordras en förstärkning av tjänsteorganisationen under säsongtid. En lösning, som diskuterats i promemorian, innebär dels att en utvidgning sker beträffande dessa pastorat av gällande möjligheter för domkapitlet att inrätta extra tjänster — f. n. får, om Kungl. Maj:t ej medger annat, sådan tjänst inrättas endast när ordinarie eller extra ordinarie tjänst är ledig — dels att möjlighet öppnas att också på sådan extra tjänst förordna präst från annat pastorat. Andra tänkbara utvägar anvisas i promemorian såsom utvidgning av möjligheten till tjänstedubbling, dvs. förordnande för präst att jämsides med sin tjänst utöva tjänst i annat pastorat, samt punktinsatser av semestrande präst från annat pastorat. — Enligt promemorian borde kostnaderna — uppskattade till 800 000 kronor för år — för förstärkningen av tjänsteorganisationen i säsongpastoraten bestridas ur kyrkofonden bl. a. av det skälet att verksamheten främst riktade sig till andra än i pastoraten skrivna personer.

Så snart som samtliga remissyttranden över promemorian inkommit till kollegiet kommer ärendet att redovisas till Kungl. Maj:t.

Åt kammarkollegiet har vidare genom Kungl. Maj:ts beslut 1.9.1967 uppdragits att utreda frågan om anordnande av erforderlig andlig vård för personer, som har sin dagliga verksamhet förlagd till annat pastorat än det där de är kyrkobokförda. För denna utredning har kollegiet i skrivelse 2.2.1968 till domkapitlet anhållit om vissa uppgifter. Svar har inkommit från samtliga domkapitel utom ett.

Slutligen må nämnas att vid 1968 års kyrkomöte väcktes en motion, nr 75, med i allt väsentligt samma lydelse som nu förevarande riksdagsmotioner. Första tillfälliga utskottet föreslog i sitt betänkande nr 19 att motionen i vad den avsåg säsongpastoraten inte skulle föranleda någon kyrkomötets åtgärd, varvid hänvisades till Kungl. Maj:ts uppdrag åt kollegiet att utreda denna fråga och den promemoria som upprättats i ämnet. I vad motionen avsåg dagbefolkningen föreslog utskottet skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan att utredningsuppdraget rörande säsongpastoraten måtte utvidgas att omfatta även pastorat i landets största städer, där dagbefolkningen är särskilt stor. Utskottets förslag bifölls av kyrkomötet. — Såsom tidigare berörts pågår inom kollegiet utredning av jämväl sistnämnda fråga.

Under återropande av redogörelsen avstyrker kollegiet bifall till motionerna.

Utskottet. Motionärernas önskemål om utredning angående beräkningsgrunderna för den församlingsprästerliga organisationen har motiverats med de särskilda krav på denna organisation som följer dels av de säsongvis inträffande befolkningskoncentrationerna i vissa fritidsområden («säsongpastorat»), dels av förhållandena i de största städernas cityförsam-

lingar, där antalet kyrkobokförda gått starkt tillbaka, medan antalet människor som under dagarna på grund av sitt arbete eller av andra skäl vistas inom församlingarna ökat högst väsentligt. Att dessa befolkningsförhållanden måste vålla problem i det kyrkliga arbetet är uppenbart och likaså — i varje fall i vad gäller säsongspastoraten — att möjligheterna att lösa problemen minskas av att en mängd prästtjänster för närvarande står vakanta. I kammarkollegiets yttrande över motionerna har emellertid antytts vissa tänkbara åtgärder med syfte att inom ramen för nuvarande organisation minska de påtalade olägenheterna. Utskottet finner det värdefullt att dessa och andra möjligheter, som eventuellt kan föreligga, övervägs inom de båda utredningar som redovisats i kollegiets yttrande. Med hänsyn till det utredningsarbete som redan pågår finner utskottet inte anledning att föreslå riksdagen att hos Kungl. Maj:t anhålla om den av motionärerna föreslagna utredningen. Utskottet avstyrker därför motionerna och hemställer

att riksdagen avslår motionerna I: 104 och II: 123.

Stockholm den 28 oktober 1969

På statsutskottets vägnar:

GÖSTA BOHMAN

Vid ärendets slutbehandling inom utskottet har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Fritz Persson (s), Rikard Svensson (s), Axel Andersson (fp), Ivar Johansson (cp), fru Wallentheim (s), herrar Mårtensson (s), Per Jacobsson (fp), Bengt Gustavsson (s), Eric Peterson (fp), Kaijser (m), fru Lilly Ohlsson (s), herrar Thorsten Larsson (cp) och Strandberg (m) samt

från a n d r a kammaren: herrar Bohman (m), Mellqvist (s), Gustafson i Göteborg (fp), fru Lewén-Eliasson (s), herrar Mattsson (cp), Johansson i Norrköping (s), Enskog (fp), Nordstrandh (m), Alemyr (s), Lindahl (s), fru Holmberg (s), herrar Jönsson i Arlov (s), Dahlgren (cp), fru Ludvigsson (s) och herr Elmstedt (cp).